

**תיקון עולם של המאה ה-21:
שיפור איכות החיים של
רבע מיליארד אנשים תוך עשור
אסטרטגיה גלובלית למדינת ישראל ולעם היהודי**

תקציר מנהלים של מסגרת תפיסתית

גרסה א'

תמוז התשע"ב

יולי 2012

**"נברכו בך כל משפחות האדמה"
בראשית יב' פסוק ג'**

**"אחדות הגורל של המין האנושי, ההולכת
וגדלה בימינו בעקבות התקדמות דרכי
התחבורה והקשר, הופכת סתימת
הפער למשימה אנושית כללית ומטילה
חובות על העמים העשירים המפותחים
והמתקדמים לבוא במלוא יכולתם לקראת
העמים הדלים, הנחשלים ומעוטי היכולת"
דוד בן גוריון, שנתון הממשלה תשכ"א**

יולי, 2012
 תמוז, התשע"ב

תוכן עניינים

2.....	אודות מסמך זה
3.....	ערך יסוד: ונברכו בך כל משפחות האדמה
3.....	הערך המוסף הישראלי והיהודי: מחוייבות ויכולות
4.....	המשימה: תיקון עולם של המאה ה-21
4.....	האתגר: חזון משותף, התמקדות ויצירת סינרגיה
5.....	עקרונות לאימפקט עולמי לישראל ולעם היהודי
5.....	חזון שאפתני: להשפיע על רבע מליארד אנשים בתוך עשור
5.....	ישראל והעולם והיהודי מרכיבים שותפות חיונית
6.....	תעדוף אסטרטגי עבור מדינת ישראל והעם היהודי
6.....	התמחות ב: הפקת מים, ייצור מזון ואנרגיה, מלחמה במדבור; בריאות האם והילד; ויזמות
7.....	גישת האשכול הכלכלי לתיקון עולם
7.....	שותפויות עם קהילת מנהיגים מקומיים-גלובליים (גלוקליים) עולים
8.....	מינוף ההשפעה באמצעות שותפויות
8.....	יצירת שיתופי פעולה במזרח התיכון
8.....	מיקוד במדינות אסיה, אפריקה, אמריקה הלטינית ואירופה
9.....	נוכחות בשטח במדינות המיקוד
9.....	חוויה אישית ומקצועית מעצבת בישראל
10.....	קריאה לפעולה: זו עשייה חיונית, לא מותרות

אודות מסמך זה

מסמך זה נוצר בשותפות של [מכון ראות](#) עם ה-[Alliance for Global Good](#), ובחניכתו של אברהם אינפלד. המסמך הוא פרי עבודה של כ-18 חודשים במהלכם נפגש צוות מכון ראות עם יותר מ-100 מומחים ואנשי מקצוע במגזר הפרטי והציבורי, בישראל ובארה"ב והוא נסמך גם על סקירת ספרות מקצועית נרחבת. **לחצו כאן לרשימה חלקית של התורמים למאמץ זה.**

מכון ראות וה- Alliance for Global Good מחוייבים לפעול למימוש החזון שמוצע במסמך עם שותפים נוספים מישראל ומהעולם היהודי, אשר מחוייבים לערך תיקון העולם. **מסגרת פעולה מעשית ליישום החזון תוצג בקרוב.**

יולי, 2012
 תמוז, התשע"ב

ערך יסוד: ונברכו בך כל משפחות האדמה

1. מקורו של חזון תיקון העולם, שמשמש השראה למכון ראות ול- Alliance for Global Good, נמצא בסיפור התנכ"י של הבטחת האל לאברהם שזרעו יביא ברכה לכולם ("ונברכו בך כל משפחות האדמה").¹ חזון הושפע גם גם מהאמונה היהודית הרווחת אודות ההשפעה הניכרת של העם היהודי על אומות אחרות.

2. הפרשנות המודרנית למשמעות של תיקון עולם שמה את הדגש על סיוע הומניטרי. לעומת זאת, הפרשנות המסורתית של מושג זה שמה את הדגש להשבת ריבונותו המוחלטת של האל עלי אדמות.² החל מן המאה ה-18 הפרשנות למשמעותו של מושג זה התרחבה בהדרגה. החשיבות המיוחסת לערך תיקון העולם עלתה בקרב יהודי ארצות הברית במהלך שנות ה-60 וה-70 של המאה הקודמת, בתקופת המאבק לזכויות אדם ותחילת ההתנגדות למשטר האפרטהייד בדרום אפריקה. כיום, המושג הזה נחשב מושג מרכזי בעולם היהודי, אף שלקהילות שונות יש פרשנויות שונות אליו, בהן: המאבק בעוני, ביטחון אישי, שירות לקהילה, התנדבות במדינות מתפתחות, גיוס כספים עבור ישראל, ולימוד תורה.³ מושג תיקון העולם ממשיך להתפתח, כפי שבא לידי ביטוי בצמיחה המשמעותית במספרן של קרנות פילנתרופיות יהודיות הממוקדות בצרכים אוניברסאליים, והמעורבות הגוברת של יהודים בפרוייקטים התנדבותיים.⁴

3. תיקון עולם היה עקרון מרכזי בציונות והיו לו ביטויים פרקטיים עד 1973. אבות הציונות, בניהם הרצל ובן גוריון, ראו בחזונם את מדינת ישראל משרתת את אידיאל תיקון העולם. ואכן, בשנותיה הראשונות (1957-1973) הפכה ישראל למובילה עולמית בפיתוח בין-לאומי באמצעות תכנית סיוע-החוץ של משי"ב במשרד החוץ, שכללה שיתוף פעולה עם מדינות מובילות ועם סוכנויות בין-לאומיות. התכנית זכתה בתמיכה פוליטית וציבורית בישראל ובהכרה בין-לאומית.

תקופה זו הסתיימה לאחר שמדינות באפריקה ניתקו את יחסיהן עם ישראל לאחר מלחמת יום הכיפורים ב-1973. ישראל קיצצה בעקבות זאת את תקציבי סיוע החוץ, והתמיכה הפוליטית והציבורית בסיוע צנחה גם כן. מאז שנת 2000, תקציב סיוע החוץ הישראלי נע בין 0.03% ל-0.07% מתוך התוצר – זהו שיעור צנוע בהשוואה לתקציבי הסיוע של ישראל בשנות ה-60 ובהשוואה לתקציבי הסיוע של מדינות אחרות כיום.⁵ יתירה מכך, התמיכה מבית בהגדלת סיוע החוץ הישראלי היא קטנה: הכנסת כשלה שלוש פעמים בהעברת הצעת חוק הנוגעת לסיוע בין-לאומי.

למרות זאת, משי"ב עדיין מקדמת פרויקטים ותכניות בין-לאומיים חדשניים, המדע והטכנולוגיה הישראליים ממשיכים לתרום תרומה משמעותית לאנושות, וישראל מצמיחה דור חדש של מנהיגים חברתיים המחוייבים לערכים של תיקון עולם.

הערך המוסף הישראלי והיהודי: מחויבות ויכולות

4. הערך המוסף של מדינת ישראל והעם היהודי בתחום הסיוע הבין-לאומי נובע מהשילוב בין מסורת, ניסיון מומחיות ומחויבות.

- **יהדות העולם מזוהה ומזדהה עם אידיאל תיקון העולם** – קיימת בעולם נוכחות יהודית לא פרופורציונית ביחס לגודלה של הקהילה היהודית – של יזמים עסקיים וחברתיים, אנשי חזון ומעש, פילנתרופים, ומשרתי ציבור – בחזית האתגרים של סיוע הומניטרי ואזרחי ברמה המקומית, הלאומית והעולמית.
- **ישראל מיצבה עצמה כ"אומת הזנק" (start-up nation) וכמובילה עולמית יצירתית במיוחד בהתמודדות עם כמה מהאתגרים החשובים ביותר עימם מתמודדת האנושות, בעיקר בתחומי הרפואה, התקשורת, האנרגיה, המזון והמים, ההגירה, בטחון הפנים ובניין החברה.**

יולי, 2012
 תמוז, התשע"ב

■ **קיימת כיום הזדמנות ייחודית לשלב בין יכולתיה של מדינת ישראל לבין עוצמתו, מחויבותו, מומחיותו ופריסתו הגיאוגרפית של העם היהודי, לשם יצירת השפעה חיובית גלובאלית יוצאת דופן.** מדינת ישראל יכולה להציע את היכולות, המשאבים והניסיון של ממשלתה והחברה שלה. העם היהודי יכול להציע נוכחות גלובלית ייחודית באמצעות רשת עולמית של קהילות יהודיות תוססות, שיש להם מוסדות קהילתיים חזקים, ניסיון רב שנים בתחומים של חינוך וידע, יכולות חדשנות מוכחות, וניסיון בהתמודדות עם נושאים מורכבים שדורשים פיתוח ידע ולמידה יצירתית.

המשימה: תיקון עולם של המאה ה-21

5. **מסמך זה קורא ליהדות העולם ולמדינת ישראל לפעול יחד כדי להתמודד עם סוגיות עולמיות דוחקות, ולממש יחד את פוטנציאל התרומה המשותפת לאנושות – כזו הניכרת בייחודיות היהודית והישראלית שלה.** הבסיס המשותף הינו ההזדהות עם האחריות היהודית והישראלית כלפי האנושות.

6. **חזון זה הינו רלוונטי מתמיד במאה ה-21.** מעבר לחובה המוסרית הראשונה במעלה, קיים כאן היגיון משולש:

■ **ביטחון** – פעילות עקבית ואמינה לתיקון עולם עשויה לשפר את התדמית הישראלית ואת מעמדה בעולם באופן שיהווה משקל נגד לקמפיין הדה-לגיטימציה נגדה. בזמן שישראל ניצבת בפני נסיונות לבודד אותה, שיתופי פעולה בסיוע בין-לאומי עשויים לשמש כפלטפורמה ליצירת מערכות יחסים אסטרטגיות עם מדינות, ארגונים, קהילות, ואינדיבידואלים בעלי השפעה.

■ **זהות** – בעידן של פערים הולכים וגדלים בין ישראל ליהדות העולם, פעילות עקבית ואמינה לתיקון עולם שיוצרת פלטפורמות לשיתוף פעולה, תחזק את הקשרים בין יהדות העולם לבין ישראל ואת תחושת השייכות, ההיסטוריה, הייעוד והעמיות המשותפים.

■ **שגשוג** – טריליוני דולרים יושקעו בהתמודדות עם האתגרים שעומדים בפני האנושות במיוחד במדינות העניות בעולם. אם ישראל תמצב את עצמה כחלוצה במרחבים הרלוונטיים, היא תהנה משוקי ייצוא חדשים ומהשקעות חוץ ישירות, מפריצת מחסומים בפני שותפויות, ותייצר לעצמה אפיקים חדשים להשקעה של הון סיכון, למחקר ולפיתוח, לעסקים, ולפעילות של עמותות ומוסדות אקדמיה.

על כן, **המשימה המשותפת של ישראל והעם היהודי חייבת להיות חתירה לעמדת הובלה בהתמודדות עם האתגרים המורכבים ביותר בפניהם ניצבת האנושות.** יתרה מכך, רבים מאמינים כי משימה משותפת כזו הכרחית על מנת לאפשר ליהודים להמשיך ולשגשג כעם נוכח אתגרי הגלובאליזציה.

האתגר: חזון משותף, התמקדות ויצירת סינרגיה

7. **המאמצים השונים כיום של תיקון עולם בישראל ובעולם היהודי אינם מכוונים ליצירת השפעה גלובאלית ולמיצובה של מנהיגות מישראל ומן העולם היהודי בקדמת האתגרים העולמיים.** הסיבות לכך הן:

■ **אין חזון משותף שאפתני להשפעה בקנה מידה גדול על האנושות.** במקרים רבים, המיקוד של מאמצי תיקון עולם מכוון לתועלת ולניסיון של "מתקני העולם", ולא להשגת השפעה שהיא בת שכפול (scalable) ובת-קיימא. הביטוי של היעדר החזון הוא ריבוי של פרויקטים בעלי קנה מידה קטן הגוזלים עבודה פיזית מרובה (labor intensive);

יולי, 2012
 תמוז, התשע"ב

- **התמקדות מועטה בערך מוסף ייחודי או ביצירת חותם יהודי וישראלי.** אין כמעט ניסיון למנף את הידע והמומחיות, כמו גם הניסיון הנצבר של מדינת ישראל והעם היהודי ואשר יוצרת הזדמנויות לשותפויות עם מדינות שונות ועם ארגונים שיש להם יכולות ואמצעים שונים מאלה של מדינת ישראל והעם היהודי ועשויים ליצור איתם סינרגיות;
- **מחסור בשיתופי פעולה בין פרויקטיים ישראלים לאלה של יהודים בתפוצות.** ישראל היא הרבה פעמים המוטבת של מאמצי תיקון עולם של היהודים בתפוצות, והיא נתפסת כלא רלוונטית לפרויקטיים עולמיים לתיקון עולם באיזורים אחרים. רק מעט מאוד ניסיונות נעשים כדי למנף מאמצים של תיקון עולם באמצעות סינרגיה ושותפות בין ישראל והתפוצות;
- **ללא מדיניות וללא אסטרטגיה** ההשפעה העולמית תמשיך להיות מוגבלת – חוסר האסטרטגיות של מאמצי תיקון העולם מתבטא ב:
- **היעדר חשיבה על התמחות והתמקצעות בתחומים מסוימים ובאיזורים גיאוגרפיים מוגדרים,** אשר התמקדות בהם עשויה להביא לקפיצת מדרגה ביכולת ההשפעה של ישראל והעם היהודי;
- **אין שיתופי פעולה חוצי מגזרים שעשויים ליצור אשכולות כלכליים בישראל.** סיוע החוץ הישראלי הוא בדומיננטיות ממשלתית ובשליטת משי"ב. משרדי ממשלה אחרים, בתי חולים או אוניברסיטאות, אינם מעורבים בסיוע החוץ במידה מספקת. ולכן לא נוצרים אשכולות כדאיות כלכליים של סוכנויות הממשלה, המגזר עסקי, עמותות, אקדמיה, אינדיבידואלים, ופרויקטים אחרים;
- **קיימים רק מעט מאמצים ממונפים** אשר משנעים משאבים חיצוניים מסוכנויות זרות וממדינות אחרות, או כאלו התורמים לפיתוח מנהיגות מקומית גלובלית אשר מרחיבים את הנגישות וההשפעה של ישראל ושל העולם היהודי.

עקרונות לאימפקט עולמי לישראל ולעם היהודי

8. מכון ראות וה- Alliance for Global מציעים את העקרונות הבאים כמסגרת המנחה לחזון, למשימה ולאסטרטגיה של תיקון עולם של המאה ה-21:

חזון שאפתני: להשפיע על רבע מליארד אנשים בתוך עשור

9. יש להציג חזון שאפתני שמשמש כמקור השראה וכמושא לשאיפה, וכן כסממן לקנה המידה ולמידת הרצינות של המאמץ. מכון ראות וה- Alliance for Global Good קוראים לממשלת ישראל ולמנהיגות ברחבי העולם היהודי לשלב כוחות כדי לסייע למאות מיליוני בני-אדם נזקקים בעולם להשיג שיפור משמעותי ובר-קיימא באיכות החיים שלהם בתוך עשור. שיפור בר-קיימא כולל גם הגנה על המשאבים הסביבתיים, הכלכליים והחברתיים.

ישראל והעולם והיהודי מרכיבים שותפות חיונית

10. עקרון זה משמעותו שותפות גלויה ומפורשת בין מדינת ישראל ויהדות העולם בחתירה לתיקון עולם. ביטוי אפשרי לעיקרון זה יהיה מספר עולה של שיתופי פעולה המחברים מוסדות ומנהיגים ישראלים מכל המגזרים עם מקביליהם בעולם היהודי. קשרים אלה ייתכנו באמצעות תמריצים כלכליים משמעותיים שיוספקו על ידי פילנטרופים, מוסדות יהודיים ומצד ממשלת ישראל.

יולי, 2012
 תמוז, התשע"ב

תעדוף אסטרטגי עבור מדינת ישראל והעם היהודי

11. **ממשלת ישראל ומוסדות בישראל וברחבי העולם היהודי צריכים לאמץ את רעיון תיקון העולם כיעד מרכזי של פעילות, ולהקצות משאבים בהתאם.** באמצעות מחויבות למשימה המוסרית להשפיע על יכולת האנושות להתמודד עם אתגריה הדוחקים ביותר, מדינת ישראל והעם היהודי עשויים להנות מחיבור חזק יותר של ישראלים ויהודים בתפוצות, משיפור מעמדה הבין-לאומי של ישראל ומקטיפת פירות כלכליים.

תיעדוף אסטרטגי יתבטא ב:

- **החלטה רשמית של ממשלת ישראל להפוך את תיקון עולם לפרוייקט לאומי. החלטה כזו תחייב לסוגייה את משרד החוץ ושאר משרדי ההממשלה הרלוונטיים, כגון משרדי הבריאות, איכות הסביבה, החקלאות, התמ"ת, האנרגיה והמים.**
- **הענקת תמריצים מצד ממשלת ישראל עבור המגזר העסקי והמגזר השלישי בתחומי מיקוד ייעודיים לתיקון עולם (ר' בהמשך), בדמות, למשל, עידוד קרנות הון סיכון, יצירת חממות טכנולוגיות והקמת מרכזי מצויינות אקדמיים. אחד המודלים האפשריים הוא הפיכת ישראל לאתר של ניסויים חדשניים (בטא) בתחומים שעשויים להיות להם יישומים עולמיים.**
- **אספקת משאבים ותשומות מצד ארגונים יהודיים קהילתיים עבור יעדים של תיקון עולם של המאה ה-21.**

התמחות ב: הפקת מים, ייצור מזון ואנרגיה, מלחמה במדבור; בריאות האם והילד; ויזמות

12. **אסטרטגיה גלובלית לתיקון עולם צריכה להתבסס על מינוף הידע והמומחיות הקיימים של מדינת ישראל והעם היהודי, וגם להתבסס על הקריטריונים הבאים:**

- **עונה על צורך גלובלי נרחב שנוגע למאות מיליוני אנשים במדינות רבות, בייחוד בארצות המיקוד הנבחרות (ר' למטה);**
- **נשענת על ניסיון ייחודי בישראל וברחבי העולם היהודי, ומשלבת ידע ומומחיות, בתחומים בהם מוסדות מובילים כבר משקיעים משאבים. בתחומים כאלה עשוי להיות למנהיגות עסקית, חברתית, ממשלתית ואקדמית אינטרס להוביל פרויקטים של תיקון עולם. התחומים הרלוונטיים בבקשר זה הם, למשל, רפואה, מחקר ופיננסים.**
- **מטפלת בסוגיות אותן הקהילה הבין-לאומית מתעדת, כפי שבא לידי ביטוי בהצהרות רשמיות של האו"ם (כמו במטרות הפיתוח של המילניום Millennium Development Goals); בהקצאת משאבים; ובתשומת הלב העולמית;**
- **יוצרת הזדמנויות לשותפויות עם מדינות שונות ועם ארגונים שיש להם יכולות ואמצעים שונים מאלה של מדינת ישראל והעם היהודי ועשויים ליצור איתם סינרגיות.**

13. להערכתנו, התחומים אשר עונים על קריטריונים אלו כוללים:

- **הפקת מים, מזון ואנרגיה, מלחמה במדבור – תחומים אלה הופכים לאתגרים דחופים עבור האנושות לנוכח תהליך המדבור הגלובלי והגידול החד באוכלוסיית העולם. כך למשל, יותר משליש התושבים בכל יבשת – ובכללם הרוב המוחלט של האוכלוסייה הערבית והמוסלמית במזרח התיכון – חווים מחסור חמור במים. בה בעת, ישראל הינה מובילה עולמית בהתמודדות עם אתגרים אלו, כאשר היא ממחזרת 75% ממי הקולחין, ומייצאת טכנולוגיות ושירותי מים בשווי של יותר מ-1.5 מיליארד דולארים לשנה⁶. ההצלחה הישראלית הייחודית לקיים קהילות משגשגות בתנאים מדבריים עשויה להיות רבת ערך לתושבי האיזור הקרוב ולאלה שמעבר לו;**

יולי, 2012
 תמוז, התשע"ב

- **בריאות האם והילד משלב טרום לידה** – סוגייה זו היא אחד האתגרים הבריאותיים המרכזיים של האנושות, לנוכח תמותת התינוקות הגבוהה והטיפול הקלוי בבריאות הנשים במספר מקומות בעולם. יהודים וישראלים רבים מצטיינים במקצוע הרפואה, ולדעתנו הופכים אותו למקצוע שבו למדינת ישראל ולעם היהודי יש ערך מוסף ייחודי. כך, לישראל הצלחות יוצאות דופן בתחום בריאות האם והילד, ובתחומי הטיפול והמעקב משלב טרום הלידה. הצלחה זו בולטת במיוחד לנוכח השיפור הדרמטי בתחומים אלה בקרב אוכלוסיות המיעוטים בישראל ובקרב גלי העולים הרבים שקלטה. כך, בעוד שיותר מ-358,000 נשים בעולם מתות מדי שנה מסיבוכי לידה בשנה – מתוכן 99% חיות במדינות מתפתחות – הרי שישראל מדורגת שביעית (מלמעלה) בתמותה בלידה;⁷
- **יזמות** – פיתוח עסקים קטנים הינו קריטי להתמודדות עם עוני במדינות מתפתחות. לישראל מספר חברות ההזנק (start ups) לנפש הגדול בעולם וכך גם שיעור המו"פ האזרחי כאחוז של התמ"ג.⁸ בה בעת, יזמות חברתית ועסקית פורחת גם בקרב קהילות יהודיות. תרבות היזמות, שמטופחת ע"י מוסדות התומכים בה, עשויה להיות יקרת ערך לחברות מתפתחות;
- **בניית קהילות** – בנייה של קהילות חברתיות תומכות, בייחוד באיזורים אורבאניים, נתפשת יותר ויותר כחיונית עבור פיתוח חברתי וכלכלי בר-קיימא. העם היהודי פיתח ידע חברתי ייחודי אודות הבניה של מוסדות קהילתיים חזקים המתמודדים עם קשת של צרכים.

לטבלה מסכמת אודות תחומי מיקוד אסטרטגיים לתיקון עולם לחצו [באן](#).

גישת האשכול הכלכלי לתיקון עולם

14. **עקרון זה קורא לטפח חדשנות שיתופית (collaborative innovation) חוצת מגזרים.** אשכול כלכלי הוא רשת צפופה של קשרים בין חברות ומוסדות במרחב גיאוגרפי מוגדר. קשרים אלה מגבירים את זרימת המידע בין החברות והארגונים באשכול, וכך מאיצים את הצמיחה, הלמידה והחדשנות.⁹ פיתוח אשכול כלכלי סביב הנושא של תיקון עולם דורש דורש מתן תמריצים לפעילויות משותפות ומשלמות בין החברות והמוסדות המרכיבים את האשכול.
15. **אחת האסטרטגיות לקידום גישת האשכול הכלכלי בהסתמך על תשתיות ורשתות קיימות בישראל ובעולם היהודי היא יצירת עמוד שידרה וירטואלי ויצירת חללים פסיים שישמשו כ:**
  - **פלטפורמות לשיתופי פעולה חוצי-מגזרים** מצד שחקנים שונים אשר פועלים ממספר מקומות גיאוגרפיים כדי להרחיב את פעילותם בתוך הרשת. יצירת הפלטפורמות תצריך ודאי חלוקת מענקים וסובסידיות, הרחבת התקשורת וזרימת המידע, ויצירת חללי עבודה שיאפשרו את בניית שיתופי הפעולה;
  - **אינקובטורים של חדשנות** אשר יקדמו מחקר ופיתוח של ידע, מערכות ומוצרים;
  - **מרכזי הכשרה** שבהם יתקיימו חניכה, הדרכה ולמידה טכנית וניהולית למנהיגי תיקון עולם ישראלים ויהודים, כמו גם למנהיגים מהחברה האזרחית וממדינות מתפתחות.

שותפויות עם קהילת מנהיגים מקומיים-גלובליים (גלוקליים) עולים

16. הקהילה הגלוקלית כוללת רשת צפופה של פרטים הקשורים בינם לבין עצמם ואשר בולטים ביכולתם להוביל שינוי בחברה שלהם, בין אם מעמדה של מנהיגות עם סמכות ובין אם מעמדה של מנהיגות ללא סמכות רשמית.¹⁰ הפורום הכלכלי העולמי של מנהיגים גלובליים צעירים (The World Economic Forum's Young Global Leaders) ממחיש את ההכרה הבין-

יולי, 2012
 תמוז, התשע"ב

לאומית העולה בחשיבותה של המנהיגות הגלוקלית, הן מהבחינה מקצועית והן מבחינת מחויבותה לחברה, ובפוטנציאל שלה לתרום לעיצוב עתיד העולם.¹¹

ההתמקדות בקבוצה זו היא בעלת חשיבות מכרעת להשגת המטרות של תיקון עולם:

- **השפעה על רבע מיליון איש** – אינדיבידואלים אלה משמשים כמחברים וכמגברים (connectors and amplifiers) של אנשים ויוזמות בחברה שלהם וביכולתם להפיץ טכנולוגיה ורעיונות תוצרת ישראל והעולם היהודי לקהילות רחבות. על כן, שותפות עימם עשויה לאפשר להגיע בעשורים הקרובים למאות מיליוני אנשים. יתר על כן, מנהיגים מקומיים אלה מייצגים בדרך כלל באופן נאמן ורהוט את צרכי קהילתם, כך ששיתוף פעולה עימם עשוי להניב פיתוח ממוקד ואפקטיבי יותר של אמצעים ויוזמות כמענה לצרכים אמיתיים בזמן אמיתי;¹²
- **חיזוק המעמד הבין-לאומי של ישראל** – פרטים אלה יתקדמו לעמדות מנהיגות לאומית או בין-לאומית, ויפגינו תמיכה רבה יותר בישראל ובעם היהודי;
- **שיפור היחסים הכלכליים** – רבים ממנהיגים אלה יהפכו להיות אנשי עסקים מובילים או מקבלי החלטות בתחום הכלכלי. הניסיון שלהם בישראל עשוי לגרום להם להעדיף שותפויות כלכליות או עסקיות עם ישראלים.

מינוף ההשפעה באמצעות שותפויות

17. עקרון זה קורא לנצל תקציבים, יכולות ומומחיות של מוסדות בין לאומיים, מדינות שונות והמגזר הפרטי על מנת למקסם את ההשפעה של תיקון עולם. זאת באמצעות:

- **מיקוד בשותפויות עם קרנות וסוכנויות בין-לאומיות, וכן עם ממשלות זרות.** שותפויות אלה יספקו מימון שיאפשר יישום בר-שכפול (scalable) של מומחיות טכנית ישראלית-יהודית.
- **שיתופי פעולה בין המגזר הפרטי למגזר הציבורי** – שת"פ כזה ניתן לעודד באמצעות תמריצים למגזר הפרטי לעידוד פעילויות של תיקון עולם ולקידום מיזמים למען החברה שיש להם גם מטרת רווח. שותפויות מסוג זה עשויות לספק מענה בזמן אמיתי לבעיות חברתיות בוערות, והן מייצגות שינוי מפרדיגמה של צדקה לפרדיגמה של יצירת ערך משותף.

יצירת שיתופי פעולה במזרח התיכון

18. **השאיפה לקדם פיתוח איזורי במסגרת תיקון עולם היא חובה אתית ערכית.** על אף ששיתוף פעולה עם המדינות השכנות לישראל צפוי להיות מאתגר מאוד, **התקדמות בכיוון זה עשויה לתרום לישראל במספר היבטים:**

- **ביטחון לאומי** – בתקופה שבו המזרח התיכון גועש, חשוב שישראל תפגין יכולת לבנות יחסים בונים ומעצימים עם קהילות מוסלמיות וערביות, ובמיוחד עם הפלסטינים.
- **לגיטמציה** – כדי לזכות בלגיטימציה לפעילות של תיקון עולם מעבר לים, ישראל צריכה לכל הפחות לנסות ולסייע לשכנותיה להתמודד עם צרכיהם ההומניטריים המידיים. הניסיון להתחבר למוסלמים ולערבים במרחב, ובמיוחד הפלסטינים, הוא לפיכך חיוני.

מיקוד במדינות אסיה, אפריקה, אמריקה הלטינית ואירופה

19. **מיקוד במספר מצומצם ומוגדר של מדינות חיוני ליצירת סינרגיה בין מספר פרויקטים ולהפיכת פעילות תיקון העולם לבת-שכפול, והוא עשוי להשיא בסבירות גבוהה יותר גם רווח פוליטי.** אנו מציעים את המאפיינים הבאים כשיקולים בבחירת מדינת היעד:

יולי, 2012
 תמוז, התשע"ב

- **תנאים** המאפשרים גישה לשטח, ביטחון ופעילות בת קיימא;
  - **צורך חיוני** בקרב אוכלוסיות חלשות **בתחום בו לישראל ולעולם היהודי יש מומחיות**;
  - **מערכת יחסים קיימת**, למשל בין גורמים במדינת היעד למדינת ישראל, לקהילות יהודיות, לארגונים יהודיים או לקהילה העסקית בישראל או בעולם היהודי;
  - **מדינות שמהוות שער הכניסה** לאיזור שלהן לשם הפיכת פעילות תיקון עולם שם לבת שכפול גם במדינות השכנות;
  - **פוטנציאל למינוף כלכלי** באמצעות שותפויות עם מדינות שונות, מוסדות בין-לאומיים או עם המגזר הפרטי;
  - **חשיבות גיאו-פוליטית** לישראל ולעם היהודי בשל גורמים שונים, כגון: השפעה אזורית, גודל השוק, והקרבה הגיאוגרפית לישראל ולמדינות בעלות חשיבות אסטרטגית.
20. **מדינות המתאימות למאפיינים אלה הן אוקראינה, אזרביג'אן, אתיופיה, ברזיל, גאנה, גיאורגיה, דרום אפריקה, הודו, סין, פרו וקניה.** מדינות נוספות שעשויות להיות רלוונטיות הן, בין השאר, בולגריה, דרום סודן, ויאטנם, ונצואלה, טורקיה, מקדוניה, נפאל, קולומביה ורומניה; וכן הרשות הפלסטינית, ירדן, מאוריטניה, מצרים ומרוקו.
- לטבלה המפרטת את השיקולים בהתמקדות במדינות המוזכרות לעיל, [לחצו כאן](#).

נוכחות בשטח במדינות המיקוד

21. **נוכחות וחשיפה מתמשכים בקהילות הנזקקות במדינות היעד**, תשדר מחויבות אמיתית ותסייע בטיפוח שותפויות ארוכות טווח עם גורמים בשטח. **יתירה מכך, נוכחות כזו "בחזית" תאיץ חדשנות במענים וביכולת התגובה לאתגרים השונים** כתוצאה מהחיכוך ומהתמודדות עימם בזמן אמת. נוכחות כזו עשויה להיות כרוכה ב:
- **אחזקת צוותי שטח במדינות היעד** שתאפשר יצירת מעגל מזין עצמו של תכנון, פיתוח וייצור – משלב המחקר והפיתוח דרך בחינה בשטח של מוצרים ופתרונות חדשים, ועד להעברת היזון חוזר לשיפורם, וחוזר חלילה;
  - **הבאת השטח "הביתה"** – באמצעות הבאת מנהיגים מהקהילה הנזקקת לישראל, למשל, ניתן יהיה לעודד שיתופי פעולה בין גורמים אלה לגורמים בישראל, לשלב אותם בפעילות של אשכולות כלכליים ייעודיים, ובכך להעשיר הן את המפתחים והיצרנים והן מנהיגי הקהילה הנזקקת.

חוויה אישית ומקצועית מעצבת בישראל

22. **ישראל יכולה לשמש כמרכז הכשרה וחניכה למנהיגים גלוקליים, כמו גם לישראלים וליהודים המעורבים בתיקון עולם של המאה ה-21.**
23. **חוויה אישית ומקצועית מעצבת בישראל חיונית לבניית רשת גלובלית של מנהיגים בעלי אהדה וזיקה לישראל ולעולם היהודי.** ביקור כזה יהיה בעל השפעה מכרעת על משתתפיו, והוא יחזק את החיבור שלהם לישראל, ואת מערכות היחסים בינם לבין גורמים בישראל. במסגרת ביקורם בארץ ניתן יהיה לערוך היכרות בין המנהיגים הגלוקליים לבין ארגונים ופרטים באשכולות כלכליים מסוימים, להכשיר ולחנך אותם ולתת להם הזדמנות ליצור קשרים חשובים.
24. **ההזדמנות ליהודים ולישראלים להשתתף בחוויה כזו חיונית אף היא.** הדבר נכון במיוחד לגבי מומחים ומקצוענים צעירים מהעולם היהודי, שתכניות ייעודיות מסוג זה עשויות לשמש להם כ"טריגר" לשיתוף פעולה עם ישראל, במיוחד אם והם אינם עונים לקריטריונים של ההשתתפות בתכניות קיימות, דוגמת 'תגלית' או 'מסע'.

יולי, 2012
 תמוז, התשע"ב

קריאה לפעולה: זו עשייה חיונית, לא מותרות

25. מסמך זה מציע חזון, משימה וקווים מנחים לאסטרטגייה מקיפה של תיקון עולם למדינת ישראל והעם היהודי. הוא קורא לישראל ולעולם היהודי לפעול יחד על מנת לסייע בפתרון סוגיות גלובליות בוערות, ולתרום תרומה משמעותית וייחודית לאנושות. מתוך הציווי האתי-מוסרי להקלה על הסבל האנושי, אך גם לנוכח האתגרים וההזדמנויות שניקרים לפתחם של ישראל והעם היהודי בעת הזאת, תיקון עולם מהווה עשייה חיונית והוא אינו מותרות (A "must have" and not a "nice to have").

26. חתירה מעשית ליישום החזון של תיקון עולם של המאה ה-21 דורשת:

■ מחויבות רשמית והצהרתית של ממשלת ישראל וארגונים בעולם היהודי. למחויבות כזאת תהיה חשיבות סמלית ומעשית;

■ שיח גלובלי בישראל ובעולם היהודי אשר מדגיש את הערכים ההיסטוריים והתרבותיים המשותפים, מאמץ גישה של העצמה ורתימה הרלוונטית לאזרחות בעולם הגלובלי של המאה ה-21, ובה בעת ומבטא התרחקות מאתוס הקורבנות והרדיפה. מהלך כזה עשוי להוביל לשינוי תודעתי, לעיצוב שפה משותפת, ולשינוי בסדרי עדיפויות אשר יחזק את אותם הארגונים שיאמצו את האתגר;

■ מנהיגות חלוצית של פרטים מקרב ממשלת ישראל וסוכנויותיה, וכן מקרב החברה האזרחית, המגזר העסקי, המחקר והפילנתרופיה בישראל ומעולם היהודי.

27. לצד מסמך זה נציג בקרוב אסטרטגיית ליישום אשר תספק מפת דרכים ופרקטיקות לטובת מימוש החזון, השליחות והקווים המנחים שהוצגו במסמך זה.

סוף.

יולי, 2012
 תמוז, התשע"ב

- 1 ר' : **ספר בראשית** פרק י"ב פסוק ג'; פרק י"ח פסוק י"ח; פרק כ"ב פסוק כ"ב; פרק כ"ו פסוק ד'; פרק כ"ח פסוק י"ד; וכן [Tikkun Olam: Orthodox's Responsibility to Perfect God's](#) Chief Rabbi Jonathan Sacks, [World, Orthodox Union Institute for Public Affairs](#), 12/97
- 2 ר' : למשל, [The](#) Rabbi Asher Meir, [Meaning in Mitzvot](#), **OU/NCSY Israel Center**; Jill Jacobs, [History of "Tikkun Olam,"](#) **Zeek**, 07/07 Seth Winberg, [Aleinu: A Popular Prayer with a Controversial History](#), **MyJewishLearning**
- 3 ר' : Jill Jacobs, [The History of "Tikkun Olam,"](#) **Zeek**, 07/07
- 4 ר' : Erik Ludwig and Aryeh Weinberg, [Following the Money: A Look at Jewish Foundation Giving](#), **Institute for Jewish & Community Research**, 2012 Shifra Bronznick and Didi Goldenhar, וגם [Visioning Justice and the American Jewish Community](#)
- 5 על פי ועדת הסיוע לפיתוח של ארגון ה-OECD (OECD Development Assistance Committee), בשנת 2010 סיוע החוץ של ישראל מתוך אחוז התל"ג היה 0.07%, זאת בהשוואה למוצע ה-OECD (DAC) שעמד על 0.32%. ממדינות ה-OECD מובילה נורבגיה עם 1.10% וסוגרת איטליה עם 0.15%. בנוסף לכך, ה-0.07% שנותנת ישראל כוללים גם מימון קליטת עלייה, מימון צרכי ביטחון שונים, ביטחון פנים, וחלק מתקציב רשות המיס. ר' Aliza Belman-Inbal and Shachar Zahavi, [The Rise and Fall of Israel's Bilateral Aid Budget 1958-2008](#), **The Tel Aviv University Hartog School for Government and Policy**, 07/09
- 6 ר' : ארגון הבריאות העולמי, [דף עובדות](#) על מחסור במים; [אתר האינטרנט](#) של WATEC; וכן יובל אזולאי, יעד חדש לחברות קלינטק ישראליות : טכנולוגיות מים למכרות, 28/12/2010.
- 7 ר' : Margaret C Hogan et al, [World Health Organization, World Health Statistics 2011, p.15](#), **The Lancet**, 4/12/2010 (online) and Mikkel Zahle Otergaard et. al. [Neonatal Mortality Levels for 193 Countries in 2009 with Trends since 1990](#), PLOS Medicine table S1
- 8 ר' : Saul Singer and Dan Senor, **Start-Up Nation: The Story of Israel's Economic Miracle**, (Hatchette Book Group, 2009) (ור' גם הגרסה העברית, סינגר וסינור, **מדינת הסטארט-אפ**, הוצאת מטר).
- 9 ר' : מונח מכון ראות, [אשכול כלכלי](#), המתבסס על: Michael Porter, **On Competition: New Agendas for Companies, Governments, and Institutions** (Harvard Business School Press, 1979) וגם Porter, **The Competitive Advantage of Nations** (The Free Press, 1990 and 1998)
- 10 /מנהיגות עם סמכות' מוגדרת כמשרה אליה נבחרים או ממונים באמצעות תהליך מוכר, אשר כוללת אחריות וכוך מסוימים. מנהיגות מוגדרת כפעילויות אשר מטרתן להניע הסתגלות של קהילה לקראת ביטחון ושגשוג. מתוך: Ronald Heifetz, **Leadership without Easy Answers**, (Harvard University Press, 2003).
- 11 ר' : [The Forum of Young Global Leaders](#), **World Economic Forum**
- 12 בעולם המונחים של פיתוח בין-לאומי, משתמשים בביטוי 'פרויקטים מונחי ביקוש' כדי לתאר מענה על צרכים ברורים של קהילות היעד. ר' : [Multi-Sector Demand Driven](#) OVC Toolkit, **World Bank**